

DE NATIONALE OPERA

EEN LIED VOOR DE MAAN

Docentenhandleiding
Vorbereidend materiaal

operaballet.nl/meerliedvoordemaan

NATIONALE OPERA & BALLET

Hoofdsponsor

HOUTHOFF

EEN LIED VOOR DE MAAN

Lesmateriaal

BESTE DOCENT

Dit is de docentenhandleiding bij het voorbereidend materiaal rondom de voorstelling *Een lied voor de maan* van De Nationale Opera. De onderwerpen die in deze handleiding ter sprake komen vindt u terug op de website, samen met het bijbehorende beeld- en tekstmateriaal.

operaballet.nl/meerliedvoordemaan

Deze handleiding bestaat uit een toelichting bij het online materiaal en een aantal aanvullende suggesties, die voorbereidend zijn op het voorstellingsbezoek.

De voorstelling *Een lied voor de maan* is gecomponeerd door de jonge componiste Mathilde Wantenaar. In samenwerking met dramaturg Willem Bruls maakte ze hiervoor een bewerking van de tekst van Toon Tellegen, uit het gelijknamige boekje.

De bezetting van de opera is klein. Dat wil zeggen dat er geen heel koor of volledig orkest in de opera zit. Wel zijn er 5 professionele operazangers te zien, en wordt er gespeeld op 15 instrumenten door 6 jonge musici uit het Nederlands Jeugdorkest. (NJO)

De regie van de opera is in handen van Béatrice Lachaussee en Nele Ellegiers maakte het decor en de kostuumontwerpen.

Veel plezier met de voorbereidingen en tot snel in CC Amstel!

LET OP

Deze voorstelling is in CC Amstel, dus niet in het theater van De Nationale Opera.

ccamstel.nl

Cullinaplein 1
1074 JN Amsterdam

Een lied voor de maan

opera based on the book by Toon Tellegen

composition	Mathilde Wantenaar
stage director	Béatrice Lachaussee
set and costume	Nele Ellegiers
dramaturgy	Willem Bruls

1. EEN LIED VOOR DE MAAN

Bekijk de animatie over de karakters in de opera.

De leukste voorbereiding op het bezoek aan deze voorstelling is natuurlijk het voorlezen van het boekje van Toon Tellegen in de klas.

Op het moment van het ter perse gaan van deze handleiding wordt er bij de uitgeverij hard gewerkt aan een extra papieren uitgave omdat het boekje nergens meer te bestellen is. Op dit moment hebben we helaas nog geen duidelijkheid hier over.

Stuurt u ons vooral een mail als u graag het boekje zou voorlezen, maar niet de mogelijkheid hebt om het te bestellen. Misschien kunnen wij u inmiddels verder helpen:

educatie@operaballet.nl

Als u het leuk vindt om na de voorstelling een verdiepingsworkshop te volgen met uw klas, neemt u dan contact met ons op. Onze workshopleiders komen graag naar uw school voor een workshop 'songwriting'. Uw leerlingen kunnen dan – voor een klein bedrag per leerling – in één actieve workshop hun eigen lied voor de maan maken.

i.geleijns@operaballet.nl

2. OVER TOON TELLEGEN

Een belangrijk thema in deze voorstelling is vriendschap. En vooral: vriendschap durven sluiten als je zelf niet zo heel makkelijk contact zoekt. Zoals regisseuse Béatrice Lachaussée zelf zegt: de voorstelling gaat ook over muziek als communicatiemiddel wanneer woorden tekortschieten of niet werken. Kunst kan een extra dimensie geven aan communicatie. Zo ook dichtkunst en mooie liedjes.

Op onderstaande site van school der poëzie, staat een schat aan suggesties om gedichten te schrijven met kinderen:

www.schoolderpoezie.nl/lesmaterialen/gedichten-lezen-en-schrijven-met-kinderen

Een lange zin kun je opknippen in kortere zinnen. Als er een aantal zinnen bedacht worden over het thema 'vriendschap en verlegenheid' kan daar op deze manier misschien wel een heel mooi lang gedicht uit ontstaan?

Er zijn vast kinderen in de klas die het leuk vinden om te zingen. De aansporing: 'zing deze zin eens,' levert vaak al een leuk idee op.

Speel met het materiaal, verdeel de klas in groepjes en laat ze een gedicht uitkiezen waar ze een liedje van maken. Of geef ze één zin om een melodie voor te verzinnen. Voeg de gezongen zinnen samen, en voilà... een liedje.

Toon Tellegen foto Patricia de Groot

3. MATHILDE WANTENAAR EN HAAR MUZIEK

Lees in de klas de tekst onder hoofdstuk 3 'Componiste Mathilde Wantenaar' op de website.

De vetgedrukte begrippen op deze pagina zijn de moeite waard om in de klas te bespreken voordat u naar de voorstelling toe gaat.

Behalve de zes genoemde instrumenten, zitten er meer instrumenten in het ensemble. Als u een muzikale klas heeft, of kinderen die een instrument bespelen, is het leuk om te noemen dat sommige van de instrumentalisten in dit ensemble meerdere instrumenten spelen.

De fluitiste speelt ook altfluit (een grotere variant van de dwarsfluit) en piccolo (een heel kleine variant) en de klarinettist heeft nog twee andere instrumenten: basklarinet (een heel grote klarinet met een prachtige diepe klank) en bassethoorn (een klarinet met een specifieke klank die veel wordt gebruikt als er natuurgeuiden moeten klinken in een orkest).

Er wordt verder gebruikgemaakt van vijf slagwerkinstrumenten, ook wel percussie genoemd: klokkenspel (dat heeft u vast ook in school, en zou u kunnen laten horen) 2 verschillende 'woodblocks' (houten blokjes, met een stokje aangeslagen), een shaker (heeft u ook vast in huis, in welke vorm dan ook) en sleigh bells. (ja, dat prachtige belletjesinstrument wat je rond kerst zo veel kunt horen op skyradio!)

Een leuke bijkomstigheid is dat de zangers in de opera zelf de percussie-instrumenten bespelen. Dat zijn ze normaal gesproken niet gewend, en hoewel het er straks in de voorstelling vast uitziet alsof ze nooit anders hebben gedaan, zullen ze er flink wat werk aan hebben om het in de vingers te krijgen.

Antwoorden bij de opdrachten:

Opdracht 2

Fluit	tekening nr. 4
Klarinet	tekening nr. 2
Gitaar	tekening nr. 6
Viool	tekening nr. 1
Altviool	tekening nr. 5
Cello	tekening nr. 3

Juiste tekening nummers volgen n.a.v. website

Opdracht 3

Van boven naar beneden:

Fluit
Klarinet
Gitaar
Viool
Altviool
Cello

Het is erg leuk om deze opdracht aan te grijpen om te kijken of de leerlingen misschien wat meer kunnen lezen en ontdekken in zo'n partituur. Er staat bovenaan ook welke operahuizen en organisaties meewerken aan deze opera, maar een gesprek over het woord 'akte' (een 'hoofdstuk' in het verhaal van de opera) of het woord 'largo' (italiaans voor langzaam gaande) is ook leuk om te voeren.

4. KIDS ONTMOETEN EEN OPERAZANGERES

Dit filmpje spreekt eigenlijk voor zich en is ontzettend leuk om in de klas te bekijken.

Een leuk weetje: de zangeres in het filmpje heet Maartje Rammeloo en is de vrouw van Jan Willem Schaafsma die in deze voorstelling de kikker speelt en zingt. Samen hebben ze een dochtertje dat de hele dag zingt en danst.

EEN LIED VOOR DE MAAN

In opdracht van:
Nationale Opera & Ballet

Coproductie met:
Opera Zuid
Theaterakademie August Everding
Fundación Albéniz
La Monnaie/De Munt
Festival Aix-en-Provence
European Network Opera Academies

AKTE I

Largo $\text{♩} = 54$

Mathilde Wantenaar

5. WAT DOET EEN MOL IN DE MUZIEK?

Mollen en kruizen zijn veelvoorkomende tekens in de muzieknotatie.

In deze voorstelling heeft vooral de mol een belangrijke rol. Ten eerste omdat het natuurlijk het dier is dat de hoofdrol heeft, maar ten tweede omdat het in het verhaal ook gaat over de 'mol' als teken in de muziek dat aangeeft dat een noot verlaagd moet worden. Als je een mol (b) zet voor een noot, klinkt deze lager dan dezelfde noot zonder die mol.

En bij sommige noten verandert dat volledig de klank van een melodie. Een melodie waarin een specifieke noot steeds verlaagd wordt, heet 'mineur' (klein) en dezelfde melodie waarin die noot níet verlaagd is, heet 'majeur' (groot).

Het is niet van belang voor de kinderen om te begrijpen hoe dit precies werkt.

Wel leuk is om te weten, is dat we muziek in mineur vaak associëren met droevig. En dat je door het mol-teken bij vaste noten in een melodie te plaatsen er precies voor kan zorgen dat een majeure ('vrolijke') melodie wordt veranderd in mineur ('droevig'). En andersom kan een kruis een melodie van mineur naar majeure omtoveren!

De oefening met de mineur en majeure muziek is leuk om te doen in de klas.

Het eerste youtube fragment is het wereldberoemde 'Halleluja' van Händel uit de Messiah.

Het tweede fragment is de aria uit de opera "Dido and Aeneas" van Henri Purcell. In dit fragment wordt de aria gezongen door de Zweedse Malena Ernman, moeder van Greta Thunberg.

U kunt zelf heel goed andere fragmenten uitzoeken en laten horen aan de kinderen.

Opdracht voor in de muziekles

Sommige liedjes klinken meteen vrolijk. Je hoort de melodie en denkt: 'daar word ik blij van'.

Je kunt best proberen zo'n liedje droeviger te laten klinken, bijvoorbeeld door het langzamer te zingen, of een huilerige stem op te zetten. Maar vaak trekt de melodie van het liedje daar niets van aan. Die klinkt toch vrolijk, hoe verdrietig je stem ook klinkt... Probeer het maar eens met 'Hoedje van papier'.

Hoedje van papier zonder mol

volksliedje

Als je nou in dit liedje steeds één bepaalde toon telkens ietsje lager zou maken, dan gebeurt er iets bijzonders: je herkent nog steeds het 'oude' liedje, maar het klinkt opeens een beetje droevig of dromerig. Hieronder zie je welke toon je in 'Hoedje van papier' lager moet maken om dat te horen. Vraag maar eens aan iemand die noten kan lezen hoe het liedje dan klinkt – of probeer het zelf te ontdekken!

Hoedje van papier met mol

volksliedje

We hebben de verlaagde noten hier een kleur gegeven, maar je ziet dat er voor al die noten ook een speciaal tekenje staat: b . Dit teken noem je een 'mol'. Als je een mol voor een noot ziet staan, weet je dat de noot een klein beetje lager moet worden gezongen of gespeeld. Er is ook een teken dat gebruikt wordt voor het verhogen van een toon. Dat heet een 'kruis' en ziet er zo uit: $\sharp$.

Door een mol of een kruis toe te voegen kun je een liedje dus flink veranderen...

6. ZING MEE MET DE MOL

Als u straks met uw klas bij de voorstelling bent, wordt er aan het eind van de voorstelling – na het slotapplaus!- tijd ingeruimd om met de hele cast en het publiek nog één keer het lied voor de maan te zingen. De mol zet dat als eerste in, en het einde van het liedje mogen de leerlingen allemaal mee zingen.

Het meezingfilmpje is bedoeld om te luisteren met de klas, en in de workshop die u krijgt op school wordt het liedje ook aangeleerd.

Natuurlijk kunt u zelf het liedje in de klas ook regelmatig zingen.

Doe met de kinderen dan eerst een warming-up aan de hand van bijvoorbeeld de onderstaande ideeën:

Warming up in een grote kring, staand

- Schud je lijf los, en begin bijvoorbeeld met de rechterarm, dan linkerarm, rechter voet, etc. en ga zo verder langs het lijf.
- Zet je twee voeten stevig op de grond, adem goed in en trek daarbij je schouders omhoog. Adem uit en laat je schouders weer vallen. Doe dit een paar keer, en voel hoe lekker het is om diep in en uit te ademen. Kijk of je bij het zingen dit gevoel kan vasthouden.
- Imiteer met je stem een uil, kijk hoe hoog je kan gaan op de klinker 'oe'.
- Leg nu je hand op je borst, en maak een heel diep, zacht geluid. Voel of je borst dan gaat meetrillen.
- Begin nu met het hoge geluid van de uil, en laat de toonhoogte van je stem zakken tot je bij het borstgeluid bent. Zing uit tot je adem op is. Laat je buik los, en doe hetzelfde nog 1 of 2 keer.
- Ieder kind zingt zijn naam, en de groep zingt dat na.

Hierna kunt u gaan zingen met de klas, wellicht gebruikmakend van de tips die u heeft meegenomen uit de workshop die onze docenten gegeven hebben.

Hieronder het gedeelte uit het lied van de mol voor de maan dat iedereen na afloop mee mag zingen:

Poco a poco cresc.

En weet je weet je wat, ik het lief-ste wou? Op mijn ver - jaar - dag

7 Poco a poco decresc. dolce

dan - sen met ie - de - reen en als ie - de - reen weg is met jou

13 Meno mosso Poco rit.

en als ie - de - reen weg is met jou.

7. DE OVERLANGSGESTREEPTE GOUDRUGSTEKELPAD EN DE AARDWORM

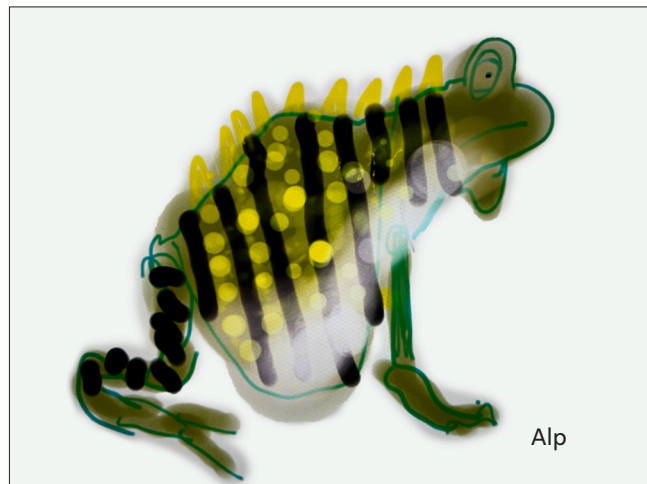
Op deze pagina vindt u 2 creatieve opdrachten die u kunt doen met de klas. Ter voorbereiding op de voorstelling, maar ook na afloop. Lees ook vast de tekst voor van het lied voor de maan dat door de mol is geschreven. Het komt een paar keer voor in de voorstelling, en als de leerlingen goed weten wat er gezongen wordt, zullen ze ook makkelijker gaan ervaren dat het telkens net weer een beetje anders klinkt.

Uiteraard zijn er allerlei manieren om creatief bezig te zijn met dieren en hun karakters. De fantasie van kinderen wordt doorgaans enorm aangewakkerd door verhalen over dieren. Toon Tellegen heeft nog veel meer boeken geschreven over dieren. Voorlezen in de klas tijdens het knutselen kan nog veel meer inspiratie geven.

Wij vinden het erg leuk om het resultaat te zien van het werk van de leerlingen. Via een foto van het knutselwerk, een scan van de tekening, of op een andere manier.

Resultaten kunt u sturen naar:

i.geleijns@operaballet.nl

Tenslotte

Als het goed is bent u al benaderd door een van onze workshopleiders voor een workshop bij u op school met de groepen die naar de voorstelling komen. Als de datum hiervan bekend is, kunt u het bezoek van een van de workshopleiders alvast voorbereiden in de klas:

- Zo gelden er tijdens de workshop eigenlijk dezelfde regels als in de klas: als de workshopleider praat, dan luisteren de kinderen, en als we iets willen vragen of zeggen steken we even een hand op.
- Het is fijn als de workshopleider kan werken in een grote kring, en het leslokaal alvast is klaargezet voordat ze komt. Het digibord is ook nodig om filmpjes te kunnen kijken. Als dat vast is klaargezet op de site met ons educatiemateriaal, of in ieder geval de site www.operaballet.nl, dan scheelt dat ook weer zoektijd.
- U kunt alle onderdelen op onze site alvast bespreken en bekijken in de klas. Ook het liedje kan alvast worden mee gezongen. De workshop is een verdieping op met name de thema's van de voorstelling, en op het zingen straks in het theater.

COLOFON

Ontwikkeling lesmateriaal Ineke Geleijns, Nationale Opera & Ballet, afdeling Educatie, Participatie en Programmering

Ontwikkeling workshop Frederike Palmen, Jannelieke Schmidt, Ineke Geleijns

Workshopleiders op school Frederike Palmen en Kim de Fuijk

Afbeeldingen decor en kostuums Nele Ellegiers

Animaties Nicolien Opdam op basis van de ontwerpen van Nele Ellegiers.

Illustraties "Een lied voor de maan" Mance Post

Opname Lied voor de maan Frederike Palmen en Jannelieke Schmidt, zang Charlie Bo Meijering, piano Arjan van Asselt, technicus.